FÉLIX PÉREZ-HITA: ESPIGOLADOR D'IMATGES, EDITOR DE PENSAMENTS

— EULÀLIA IGLESIAS HUIX

En un article publicat al suplement Culturas de La Vanguardia el novembre de 2012, Félix Pérez-Hita reivindicava els "Senders del desig", aquestes dreceres que, per decisió improvisada dels ciutadans, obren camins alternatius en trams poc eficients de la planificació urbana oficial. Iniciatives anònimes i modestes que recullen una saviesa popular a la contra dels dictats institucionals, aquests senders del desig també resumeixen en part els interessos de Pérez-Hita i els traçats que segueix per plasmar-los, reivindicar-los o capgirar-los. Nascut l'any 1967 i llicenciat en Història de l'Art, aquest assagista i agitador cultural es mou per territoris alternatius als corrents hegemònics per celebrar les manifestacions artístiques que s'escapen del panteó oficial, o per interrogar i subvertir les dinàmiques de la societat digital contemporània a través de l'edició de les pròpies imatges que aquesta genera.

A Pérez-Hita, la formació com a historiador de l'art li ha servit per distanciar-se sempre de qualsevol mena de cànon entès com a dictat normatiu i conservador. Ho podem comprovar al llarg de tota la seva obra, tan videogràfica com literària. També en les exposicions que comissaria. Com *D'esquena a l'art* (2019), que posava en el centre pràctiques fora de la institució exercides per artistes, digue'ls naïfs, outsiders o d'art brut, que no disposen d'una formació clàssica com a tals i es mouen en una esfera d'alteritat respecte a la tradició, les inèrcies del mercat i categories estètiques com la del "bon gust". O l'actual, *Reacció en cadena* (2021), dedicada a l'obra de Dina Kelberman i Jonathan Brown, amb qui comparteix la passió per l'apropiació artística que visibilitza peces d'art considerades no nobles.

Perquè, de forma més puntual, ell també espigola imatges i objectes curiosos que recopila en un tumblr (https://vudutv.tumblr.com) i un blog (http://vudutv.blogspot.com), plataformes que serveixen tant de portafolis professional com de particular *wunderkammer* digital. En una ramificació a flickr, trobem una mostra de fotos preses al carrer sobre l'art de tapar grafitis, evidències del furor polític per abolir les manifestacions d'art urbà espontànies i fora dels museus, que adquireixen elles mateixes una inesperada naturalesa plàstica abstracta. De vegades, Pérez-Hita fins i tot elabora petits exercicis videogràfics d'estil, com els seus *Palíndromos*, en què un grup de companys filmats amb una estètica molt warholiana enuncien a càmera una petita oració capicua seguida de la seva rèplica simètrica, dita a l'inrevés per gràcia i obra de l'edició.

En les seves incursions en l'assaig escrit, menys habituals que les audiovisuals, Pérez-Hita ha parat atenció a temàtiques similars. Els seus articles aborden qüestions com la figura dels espantalls com a pràctica artística antecedent de l'art brut; la necessitat d'una crítica satírica envers les patums culturals i els formats audiovisuals que l'exerceixen; la mirada no només com a subjecte, també com a objecte de l'atenció fotogràfica; l'explosió lumínica comercial com a simulacre que suplanta la llum dels estels; o els diners com a joguina.

Com a creador videogràfic, Félix Pérez-Hita desafia igualment algunes de les assumpcions més establertes sobre l'autoria artística. La seva pràctica es desvia d'una fal·làcia que afecta encara ara l'audiovisual: que la creació radica en el registre de noves imatges. Pérez-Hita és un autor plenament contemporani en tant que es relaciona amb l'ecosistema audiovisual des de l'apropiacionisme i no des de la generació, i la seva principal arma d'autoria es troba en el muntatge i no pas en la filmació. En les seves obres televisives també defuig els formats tradicionals tant de ficció com de no ficció, per vincular-se amb el llegat de les avantguardes, que van entendre des del principi l'audiovisual com a espai d'experimentació amb identitat pròpia. La seva trajectòria qüestiona la definició tradicional d'autor encara en un altre aspecte: ha desenvolupat el gruix de la seva obra en col·laboració amb altres creadors. Lluny del mite romàntic del geni masculí indi-

vidualista que crea refugiat en la solitud del seu taller i de l'accepció cahierista del director com a autor únic d'un film, Pérez-Hita exerceix molt sovint la seva tasca mà a mà amb altres col·legues, còmplices com Andrés Hispano, Arturo Bastón, Ingrid Guardiola, Kikol Grau, Marta Sureda, Jonathan Brown..., amb qui cofirma la feina, de manera que en les seves peces s'esvaeixen les fronteres de les identitats autorals i el principi d'autoritat que les acompanya.

ÉS POSSIBLE UNA TELEVISIÓ ANARQUISTA?

L'any 1999, Félix Pérez-Hita interrogava sobre la possibilitat de conciliar aquests dos termes a priori contradictoris, televisió i anarquisme, a Jean-Louis Comolli, director i referent de la teoria ideològica del cinema, que es trobava en ple rodatge del seu biopic sobre Buenaventura Durruti protagonitzat per Els Joglars. Aleshores, en Félix ja portava un parell d'anys treballant com a realitzador de documentals per a BTV. Hi va entrar quan la televisió municipal de Barcelona iniciava la seva etapa amb Manuel Huerga com a director. Un projecte destinat a capgirar els prejudicis i inèrcies que arrossegaven les televisions locals, i que alhora intentava donar una resposta afirmativa a la qüestió de l'inici: sí, una altra televisió era possible.

Entre 1997 i 2003, Huerga va revolucionar la forma d'entendre una emissora televisiva. La BTV del canvi de segle va aprofitar el potencial democratitzador dels nous dispositius digitals per concebre una televisió de participació ciutadana, que d'aquesta manera redefinia el concepte local o municipal. No es tractava de fer una televisió convencional reduïda a l'escala d'una ciutat en qüestions de context i govern, sinó d'obrir-la a la ciutadania. Aquella BTV va voler dinamitar la idea tradicional de la televisió entesa com a aparell ideològic del poder destinat a transmetre entre la població el sistema de valors de les classes dominants. Aquí es tractava de trencar la relació vertical i unilateral que aquest mitjà de comunicació de masses estableix amb els espectadors, i potenciar un vincle horitzontal en què es convidava els ciutadans a exercir també d'emissors, ara que tothom tenia a l'abast l'ús d'una càmera. La televisió com a arma contrahegemònica.

En aquest terreny tan propici, Pérez-Hita firma la seva primera col·laboració amb Andrés Hispano, el més habitual dels seus camarades d'autoria, un documental al voltant de Christo i Jeanne-Claude amb motiu de la visita de la parella d'artistes a Barcelona el gener del 2000. Una obra en què ja s'escapen d'algunes de les convencions del reportatge periodístic tradicional per decantar-se per l'observació menys intervencionista, i on la línia editorial s'articula a través de l'edició i no pas de la locució.

És el germen que donarà lloc a un programa rupturista amb el patró televisiu habitual, *Boing Boing Buddha* (2001-2004), un format dissenyat per Huerga i Hispano, i en què Pérez-Hita participa com a coguionista i editor recurrent, que es podia considerar l'hereu del mític *Arsenal* en el seu plantejament com a espai d'aproximació a la cultura des de l'experimentació audiovisual. Un programa amb la sana voluntat d'allunyar l'art i la cultura de la Institució, i apropar-los a una disciplina a priori aliena com la televisiva sense caure en les rutines del contenidor periodístic.

La següent proposta de Félix Pérez-Hita per a BTV no arriba a veure la llum en aquesta televisió. *Gabinete de crisis*, un projecte instigat un cop més per Andrés Hispano, però perpetrat aquest cop en conxorxa amb Arturo Bastón i Kikol Grau, es considera massa punk, massa anarquista al cap i a la fi, per ser emès per una televisió que ja estava canviant de rumb. El trio responsable decideix aleshores convertir-lo en "el programa de televisió que no veurà a la televisió". Ja el logotip, un ull radioactiu desorbitat, sembla subvertir la gràfica oficial aleshores de BTV, firmada per un dels grans noms de la Barcelona del disseny com era Peret. Pérez-Hita, Bastón i Grau capgiren els trops del llenguatge televisiu de "qualitat". L'estètica *do it yourself* és lletgista, fragmentària, híbrida, satírica i, molt sovint, volgudament fastigosa i incòmode. En alguns moments, el programa ofereix imatges destinades a ferir, a esquinçar l'ull de l'espectador com ho feia la navalla d'*Un perro andaluz* de Luis Buñuel. Els "experts" que hi apareixen resulten els paios menys aconsellables per a tal fi; trobem propostes de ficció protagonitzades per madelmans movent-se per escenaris tronats; els

grans clàssics del cinema es referencien de forma manipulada mentre es reivindica l'audiovisual pulp, la sexploitation i l'arxiu escombraria; les cròniques de ciutat copsen les escenes més absurdes, ridícules i poc complaents dels actes que se celebren a Barcelona; les previsions del temps s'omplen d'emissions tòxiques; se senyala, literalment, tota la merda que hi ha a la ciutat...

El trio d'"esbirros" es complau a donar visibilitat a tot d'imatges obscenes, destinades a priori a romandre ocultes, encara més a la televisió: des del fallit procés de reduir literalment a pols un cadàver al crematori municipal a actes de crueltat envers els animals. *Gabinete de crisis* s'encomana a un concepte de transgressió entès de manera molt masculina, heterosexual i juvenil. I alhora anticipa moltes de les inquietuds i recursos de la cultura del remix que nodreix l'ecosistema digital contemporani i les xarxes socials, des dels mems (aquella senyora que balla a la platja...) als programes satírics de metatelevisió com *l'APM?* en què es posa en evidència la naturalesa absurda de la diegesi televisiva a partir de les seves pròpies imatges. Fins i tot la ubicació del programa, fora de la televisió convencional, que s'allotja a Internet i es presenta en soirées presencials, sintonitza amb tot de nous formats que converteixen la Xarxa en la nova seu de l'underground visual.

L'emissió presencial en forma de show de *Gabinete de crisis* tindrà en part certa continuació en un projecte posterior, *Hilo mental*. Aquest cop és Arturo Bastón el sequaç de Pérez-Hita, i ideen unes sessions videològiques per "interpretar el superàvit audiovisual". Un projecte marc que convida algunes de les ments més vibrant del país per elaborar en directe una performance videogràfica al voltant d'algun tema. La inquietud de Féliz Pérez-Hita per fer possible altres formes de televisió també ha cristal·litzat puntualment en altres iniciatives com l'associació Horitzó.tv o Tvlata, que apostava per la formació dels joves d'una comunitat brasilera en un llenguatge videogràfic experimental que fomentés la seva capacitat d'expressió personal i el seu vincle amb l'entorn.

UNA ENCICLOPÈDIA FILOSÒFICA AUDIOVISUAL

L'any 2010, Félix Pérez-Hita i Andrés Hispano tiren endavant *Soy Cámara*, el programa del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona que comença a emetre's a La 2 de TVE i acaba traslladant-se també a Internet, un hàbitat que li és més natural. El projecte agafa en part el relleu del *Boing Boing Buddha*. Aquest format de BTV va funcionar com a caixa de ressonància a Barcelona de l'escena, les inquietuds i les tendències culturals i audiovisuals del tombant de segle. *Soy Cámara* parteix d'unes coordenades similars, però tot centrant-se aquest cop en els corrents filosòfics i de pensament que travessen la segona dècada del segle XXI. Un cop més, Pérez-Hita juntament amb l'Andrés Hispano s'encarreguen de la direcció, el guió i el muntatge de moltes de les peces, tot i que segueixen mantenint les portes obertes a temàtiques i col·laboradors diversos. Entre ells, Ingrid Guardiola, que s'incorpora al seu costat en l'equip de curadors que des del CCCB dirigeixen el projecte. *Soy Cámara* adopta un format recurrent i consolidat, el del videoassaig, la "forma que pensa". Les diferents peces prenen com a punt de partida les activitats i els convidats del CCCB per desplegar una anàlisi al voltant dels assumptes que afecten, expliquen o sacsegen la societat contemporània.

Soy Cámara comparteix amb *Gabinete de crisis* el fet de nodrir-se de materials heterogenis. Però, enfront de la volguda dispersió punk del *Gabinete*, ara es tracta de posar l'edició al servei d'atorgar un sentit o proposar una reflexió a partir dels documents i arxius treballats. Pérez-Hita se submergeix en el caos audiovisual per emergir-ne amb una articulació ordenada de pensament sobre les pròpies imatges. Com en tot videoassaig, a través del muntatge es resignifiquen imaginaris del discurs hegemònic, es posen en xoc conceptes perquè d'aquesta fricció n'esclatin noves idees, o es creen genealogies inesperades que permeten rumiar sobre el vincle històric entre la tecnologia, les imatges i el poder. Pérez-Hita i companyia convoquen els grans noms de la filosofia que millor expliquen i interroguen el nostre present. I situen al mateix pla que teòriques d'expressió clàssica com Angela Davis o Judith Butler, aquells referents que també han pensat sobre i a través de

les imatges, com Harun Farocki, Jean Rouch o Adam Curtis. El resultat són peces que en cap cas deixen tancat el seu discurs sinó que posen en circulació les idees.

Entre les moltes qüestions que aborda Pérez-Hita, amb o sense companyia, al *Soy Cámara* trobem les mutacions de la intimitat en l'era d'Internet i les xarxes socials (*A la meva habitació*), i les noves formes de socialització (*Casa i cos*); el desafiament que suposa prescindir o reduir la presència de l'automòbil a les grans ciutat (*Contra el cotxe*) i en general la preocupació pel medi ambient (*Com aturar l'ecocidi*); l'evolució de l'imaginari revolucionari i com se n'ha apropiat el mercat fins a buidar-lo de significat (*La decadència de les revolucions*); les formes de censura i repressió de les idees i les obres d'art (*Què se'n va fer de la llibertat d'expressió?);* el posar en qüestió la necessitat de feina (*Per què treballem?*); en quines manifestacions muten les fes i les creences en l'era del Covid-19 (*Fantasmes i virus*); o de quina manera els nous llenguatges audiovisuals ens proporcionen utensilis per reflexionar (*Eines per pensar*), la clau per entendre tot el projecte.

Soy Cámara va tancar portes a finals del 2020. Durant deu anys i amb dotzenes de programes han acabat conformant una indispensable enciclopèdia videoassagística sobre les grans i petites qüestions que han emergit al llarg de la dècada dels deu del segle XXI. Com proposava el mateix Félix Pérez-Hita en un taller, ens ha convidat a pensar tot editant.

PALÍNDROMOS

EULÀLIA IGLESIAS HUIX Periodista i crítica de cinema i audiovisuals. Professora de Teoria i anàlisi del cinema i la televisió, i de Corrents estètics contemporanis en comunicació a la URV, col·labora en mitjans com el diari Ara, les revistes Fotogramas i Caimán - Cuadernos de Cine, i la publicació Rockdelux, entre d'altres. Forma part dels equips de programació de D'A, Festival Internacional de cinema d'Autor de Barcelona i del Festival de cine europeo de Sevilla.

Publicat a:

14 DESEMBRE 2021
9 GENER 2022
SANTA MÒNICA
FLUX
FESTIVAL DE VÍDEO D'AUTOR 2021
fluxfestival.org